

บทที่ 4

การผลิตและการตลาดปลาสวยงาม

4.1 การผลิตปลาสวยงามในประเทศไทย

ปัจจุบันธุรกิจปลาสวยงามในประเทศไทยได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดส่งออก โดยปลาที่จำหน่ายจะมาจากสองส่วน คือ หนึ่งจากการเพาะเลี้ยง ซึ่งมีทั้งปลาสวยงามที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทยและปลาสวยงามที่ได้นำเข้าพ่อแม่พันธุ์จากต่างประเทศและสองคือปลาที่จับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อจำหน่าย โดยไม่มีการเพาะเลี้ยงซึ่งมีลักษณะการผลิตดังต่อไปนี้

การผลิตปลาสวยงามในประเทศไทยมาจากสองส่วน คือ

1. การเพาะเลี้ยง ขณะนี้มีปลาสวยงามที่ได้จากการเพาะเลี้ยงประมาณ 200 ชนิด สามารถแบ่งออกเป็นสองประเภท ในปัจจุบัน คือ

- ปลาสวยงามที่มีถิ่นกำเนิดในไทย ได้แก่ ปลากัด ปลาทอง ปลาหางนกยูง ปลาน้ำผึ้ง ปลาทรงเครื่อง ปลาเสือสุมาตรา ปลาकाแดง ปลาตะเพียนทอง ปลาหางไหม้ เป็นต้น ปลากลุ่มนี้เป็นปลาที่ได้จากการเพาะเลี้ยงคิดเป็นร้อยละ 90 อีก ร้อยละ 10 เป็นการจับจากธรรมชาติ

- ปลาสวยงามที่มีถิ่นกำเนิดจากต่างประเทศ ได้แก่ ปลาหางนกยูง ปลาคาร์พ ปลาเซลฟินมอลดี ปลาเซลฟิน ปลามอลดี ปลาสด ปลาแพลดดี ปลาวาเรียตัส ซึ่งปลากลุ่มนี้เป็นปลาที่ออกลูกเป็นตัว และกลุ่มปลาที่ออกลูกเป็นไข่ ได้แก่ ปลาเทวดา ปลาออสก้า ปลาหมอสี ปลาปอมปาดัวร์ เป็นต้น ปลากลุ่มนี้เพาะเลี้ยงได้ทั้งหมด

ขณะนี้ มีผู้ขึ้นทะเบียนฟาร์มการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามกับกรมประมง 1,072 ฟาร์ม มีพื้นที่รวม 4,587 ไร่ (ตารางที่ 4.1) โดยพื้นที่ทำการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามมากที่สุดอยู่ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 792 ฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 73.9 ของจำนวนฟาร์มปลาสวยงามทั้งหมดในประเทศไทย โดยพื้นที่ในการเพาะเลี้ยงในต่างจังหวัดจำเป็นต้องอยู่ใกล้คลองชลประทาน ในกรุงเทพมหานครมีระบบประปาที่ถูกนำมาใช้ในธุรกิจ แต่ในฟาร์มหรือสถานที่รวบรวมปลาเพื่อการส่งออก จำเป็นต้องมีพื้นที่การเก็บน้ำเพื่อบำบัดคลอรีนจากน้ำประปាក่อนการนำมาใช้ เพราะคลอรีนมีผลต่อการหายใจของปลาทำให้ปลาตายได้ มีการแบ่งการผลิตในแต่ละพื้นที่ชัดเจน ปลากัดเพาะมาก

ในจังหวัดนครปฐม ปลายทอง ปลายางนกยูงและอื่นๆ เพาะมากในจังหวัดราชบุรี ปลายอมปาดัวร์ และปลาราคาแพงอื่นๆ เพาะมากในกรุงเทพ โดยฟาร์มเพาะเลี้ยงทุกฟาร์มจะต้องขึ้นทะเบียนกับกรมประมง ซึ่งทางกรมประมงจะส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจสภาพสุขอนามัยในฟาร์มเป็นประจำ (พลพจน์และคณะ,มปป)

จากข้อมูลการขึ้นทะเบียนฟาร์มเพาะเลี้ยงปลาสวยงามจากกรมประมง พื้นที่ในการเพาะเลี้ยงปลาสวยงามจะมีเพียง 21 จังหวัด ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำฟาร์มเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม อันได้แก่ ระบบชลประทาน และอุณหภูมิที่เหมาะสมในการเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม เนื่องจากอุณหภูมิที่เหมาะสมต้องค่อนข้างสูง เนื่องจากมีผลต่อการจัดการด้านโรค โดยเฉพาะจังหวัดทางภาคเหนือที่มีอุณหภูมิที่หนาวเย็นจะทำให้ปลาเป็นโรคร่าง และการขนส่งที่ใกล้ชิดตลาดในการจำหน่ายทั้งการจำหน่ายภายในประเทศที่มีตลาดหลักอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล เป็นส่วนใหญ่ ส่วนตลาดในต่างจังหวัดนั้น มีจำนวนร้านค้าปลาสวยงามอยู่ แต่ไม่มากนักขึ้นอยู่กับขนาดของจังหวัดและความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก ร้านค้าภายในจังหวัด ส่วนใหญ่มีเพียง 1-3 แห่งเท่านั้น

ตารางที่ 4.1 จำนวนฟาร์มเพาะเลี้ยงปลาสวยงาม ที่จดทะเบียนฟาร์มกับกรมประมง

จังหวัด	จำนวนฟาร์ม	พื้นที่ (ไร่)
1.ราชบุรี	792	1975.00
2.นครปฐม	159	152.40
3.กรุงเทพมหานคร	42	615.00
4.นครสวรรค์	27	15.25
5.ภูเก็ต	19	1.48
6.ชลบุรี	7	8.00
7.สิงห์บุรี	5	2.40
8.พิษณุโลก	3	0.75
9.สุพรรณบุรี	3	30.00
10.พิจิตร	2	N/A
11.สุราษฎร์ธานี	2	N/A
12.พระนครศรีอยุธยา	2	9.00
13.อ่างทอง	1	6.00
14.สมุทรสงคราม	1	0.50

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

จังหวัด	จำนวน ฟาร์ม	พื้นที่ (ไร่)
15.ระยอง	1	N/A
16.ชัยภูมิ	1	1.00
17.ปทุมธานี	1	0.03
18.ลำปาง	1	1.50
19.ประจวบคีรีขันธ์	1	1.00
20.นครศรีธรรมราช	1	0.25
21.ตรัง	1	0.50
รวม	1,072	4,587.00

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศ, กรมประมง อ้างใน พลพจน์และคณะ (มปป)

ตารางที่ 4.2 ฟาร์มเพาะเลี้ยงปลาสวยงามในจังหวัดราชบุรี จัดทะเบียนฟาร์มกับกรมประมง

ชนิดที่ผลิต	จำนวนฟาร์ม	พื้นที่ (ไร่)
ปลาสด	114	544
ปลาทอง	179	681
ปลาตะเพียนทอง	57	271.5
ปลาหางนกยูง	71	112.7
ปลาคาร์พ	12	107
ปลาบอลูน	6	5
ปลาหมอสี	6	5.25
ปลาหางไหม้	8	17.25
ปลาทรงเครื่อง	4	7.25
ปลากาแดง	6	12
ปลากาดำ	2	3
ปลาน้ำสี	1	1
ปลาสวยงามรวม	792	1975

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศ, กรมประมง อ้างใน พลพจน์และคณะ (มปป)

จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงามมากที่สุดในประเทศ ซึ่งปลาที่ทำการเพาะเลี้ยงส่วนใหญ่จาก 12 ชนิดที่ทำการลงทะเบียนเพาะเลี้ยงดังกล่าว มีทั้งปลาไทย และปลาต่างถิ่น โดยปลาที่ทำการเพาะเลี้ยงในจังหวัดราชบุรี มี 8 ชนิดที่อยู่ในกลุ่ม 20 อันดับยอดนิยมในการส่งออก ได้แก่ ปลาทอง ปลาหางนกยูง ปลาหางไหม้ ปลาหมอสี ปลาทรงเครื่อง ปลาคาร์พ ปลาน้ำผึ้ง ปลาสอด แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรในจังหวัดนี้เป็นแหล่งผลิตปลาในการส่งออกขนาดใหญ่ของไทย เนื่องจากความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรแหล่งน้ำ และอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร รวมถึงการเริ่มต้นธุรกิจปลาสวยงามของเกษตรกรไทย ได้รับความนิยมน้อย่างมากในจังหวัดนี้ เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงหลายรายเริ่มต้นในธุรกิจนี้ด้วยการเป็นผู้รวบรวมพันธุ์ปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เมื่อปลาสวยงามในแหล่งน้ำธรรมชาติเริ่มลดลงจึงผันตัวเองมาเป็นเกษตรกรทำการเพาะพันธุ์ปลาสวยงามพื้นเมืองของไทยเพื่อขายแก่ผู้ส่งออก การผลิตปลาจากการเพาะเลี้ยงมีความสม่ำเสมอทั้งปริมาณและคุณภาพมากกว่าการจับจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยปลาในบางสายพันธุ์ของไทยเริ่มหายาก พ่อแม่พันธุ์บางส่วนถูกนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อทำเป็นพ่อแม่พันธุ์ เช่น ปลาลาลามหางไหม้

2. การรวบรวมจากธรรมชาติมีอัตราส่วนเพียงร้อยละ 10 ได้แก่ ปลาก้างพระร่วง ปลาชิวข้างขวาน ปลาปล้องอ้อย ปลาหมอริย์พันธุ์เล็ก ปลาบึกเป่าสมพงษ์ ปลาเสือดอทั้งลายเล็ก และลายใหญ่ ซึ่งปลาที่จับได้จากธรรมชาติส่วนใหญ่เป็นปลาที่ได้จากภาคใต้และภาคอีสาน ภาคเหนือในบางส่วน โดยปลาที่จับได้ในธรรมชาติของไทยเป็นปลาน้ำจืด ไม่สามารถทำการจับปลาทะเลเพื่อการจำหน่ายได้เพราะมีกฎหมายคุ้มครองอยู่ แต่ก็ยังมีการลักลอบจับปลาทะเลดังเห็นในข่าวต่าง ๆ ในส่วนของปลาสวยงามน้ำจืดนั้น การจับแล้วแต่แหล่งกำเนิดของปลาแต่ละชนิด ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในลำห้วยและลำน้ำในต่างจังหวัด ผู้ทำการจับปลาเหล่านี้ส่วนใหญ่ต้องมีความชำนาญ และรู้จักแหล่งปลาที่ต้องการจับ ในส่วนของการจับนั้นผู้ทำการรวบรวมปลาสวยงามสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การใช้อวนทับตลิ่ง การใช้อวนล้อม โดยการตีอวนแล้วไล่ปลาบริเวณรอบ ๆ รวมถึงการใช้สวิงลากไปตามพื้น กรณีปลาที่อยู่หน้าดิน และวิธีที่ผิดกฎหมาย ได้แก่ การซื้อตลิ่งด้วยไฟฟ้า ให้ปลาสลบแล้วใช้สวิงตักปลาไปเก็บไว้ในภาชนะ และการใช้สารเคมีกลุ่มไซยาไนด์โรยไปในน้ำจะทำให้ปลาลอยขึ้นมาแล้วตักด้วยสวิง แล้วนำปลาที่ได้ไปใส่ในน้ำใหม่เพื่อให้ปลาฟื้นตัว หลังจากได้ปลามาแล้วจะต้องทำการพักปลา ประมาณ 2-3 วันแล้วแต่ความบอบช้ำของปลานั้น อาจจะต้องมีการใช้ยาปฏิชีวนะหากปลามีแผลขึ้นตามตัว หลังจากนั้นจึงทำการขนส่งปลาไปยังผู้รวบรวมไปจำหน่ายต่อไป แต่ในการจับปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติขณะนี้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกำลังพยายามหาทางแก้ไขเนื่องจากมีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของปลาในธรรมชาติ ซึ่งขณะนี้กรมประมงได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาเพิ่มเติมถึงชีววิทยาของปลาสวยงามท้องถิ่นไทย ที่ยังไม่สามารถเพาะ

ได้เพื่อศึกษาวิธีการเพาะ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะเลี้ยงเพื่อส่งเข้าตลาดต่อไป ซึ่งที่ผ่านมาเกษตรกรหลายรายได้เริ่มต้นในธุรกิจนี้ด้วยการเป็นผู้รวบรวมปลาจากธรรมชาติส่งขายต่อไปในธุรกิจปลาสวยงามต่อมาเมื่อปริมาณปลาบางชนิดในธรรมชาติลดลงไม่สามารถส่งปลาสู่ตลาดได้ตามความต้องการ พวกเขาจึงผันตัวเองเข้ามาเป็นผู้เพาะเลี้ยงปลาเพื่อส่งเข้าสู่ระบบธุรกิจปลาสวยงามในปัจจุบัน

ประเทศไทยมีความเหมาะสมในการผลิตปลาสวยงามเนื่องจากมีความพร้อมทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและบุคลากรด้านการเพาะเลี้ยง

4.2 การนำเข้าปลาสวยงาม

การนำเข้าปลาสวยงามจากต่างประเทศ นอกจากจะทำการจำหน่ายให้แก่ ผู้ค้าส่งและค้าปลีกและลูกค้าผู้นิยมปลาจากต่างประเทศแล้ว การนำเข้าปลาสวยงามยังเป็นการนำเข้าเพื่อเป็นพ่อแม่พันธุ์เพื่อเพาะขยายพันธุ์เป็นปลาสวยงามปลาสวยงามอีกด้วย เนื่องจากเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลาสวยงามจะทำการใช้พ่อแม่พันธุ์ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ขึ้นอยู่กับชนิดของปลาว่าต้องทำการเปลี่ยนพ่อแม่พันธุ์เมื่อใด โดยการเก็บพ่อแม่พันธุ์ อาจจะใช้วิธีการเก็บพ่อแม่พันธุ์ภายในฟาร์มทำการซื้อจากภายนอก หรือนำเข้าจากต่างประเทศก็ได้ โดยการนำเข้าปลาสวยงามของไทยนั้นมีมูลค่าไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับอัตราการส่งออกปลาสวยงามของไทยไปยังต่างประเทศ โดยประเทศไทยนำเข้าปลาสวยงามในปี 2545-2554 มีมูลค่าการนำเข้าดังแสดงในตาราง ที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 มูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2545 - 2554

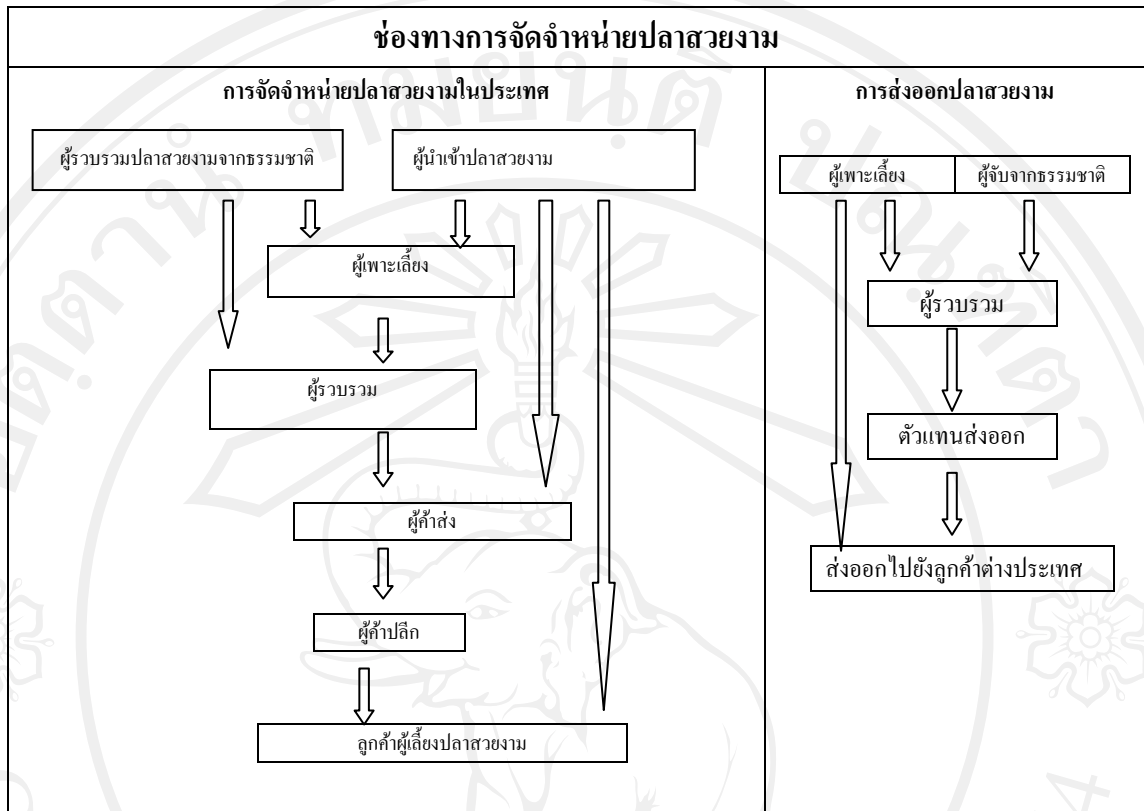
ปี	ปริมาณการนำเข้า(กิโลกรัม)	มูลค่าการนำเข้า(บาท)
2545	105,143	10,869,294
2546	49,092	16,502,741
2547	1,422,422	60,750,043
2548	783,465	58,832,764
2549	1,098,106	64,876,492
2550	809,905	46,134,372
2551	1,198,968	63,112,133
2552	728,613	53,528,146
2553	893,116	87,369,356
2554	1,245,945	104,671,400

ที่มา: สถิติการเกษตร (2554)

จากตารางแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการนำเข้าเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีผู้ให้ความสนใจในการเลี้ยงปลาสวยงามต่างประเทศมากขึ้น รวมถึงจะมีพันธุ์ปลาต่างประเทศที่เพาะจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นอีกหลายชนิด

4.3 การตลาดปลาสวยงาม

ตลาดในธุรกิจปลาสวยงามในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ 1) ตลาดปลาสวยงามภายในประเทศ ประกอบด้วย การผลิตแล้วจัดจำหน่ายภายในประเทศ และการนำเข้าเพื่อจัดจำหน่ายในประเทศ 2) การส่งออกปลาสวยงามไปยังต่างประเทศซึ่งสามารถแบ่งการจัดจำหน่ายออกได้สามช่องทางดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 ช่องทางการจัดจำหน่าย ของธุรกิจปลาสวยงามในประเทศไทย

ที่มา : จากการสำรวจ,2555

ตลาดปลาสวยงามในประเทศ มีการจำหน่ายภายในประเทศเพียงร้อยละ 15 จากนำเข้าและการผลิตภายในประเทศ

1) ตลาดส่งออกปลาสวยงามไปยังต่างประเทศสูงถึงร้อยละ 85 ในตลาดปลาสวยงามทั่วโลก มีปลา 1,539 ชนิด โดยผู้ส่งออกหลัก คือ ประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อเมริกา และแอฟริกา โดยกลุ่มประเทศที่ทำการนำเข้าปลาสวยงามมากที่สุดได้แก่ สหภาพยุโรป รองลงมาคือสหรัฐอเมริกา แต่หากมองที่ประเทศที่ไม่มีการรวมกลุ่มแล้วสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ที่สุดในโลก (Livengood E.J. and F.A.Chapman . 2007)

ปี 2554 มูลค่าการส่งออกปลาสวยงาม 992.21 ล้านบาท (ตารางที่ 4.4) โดยปลาที่ได้รับความนิยมจากลูกค้าในต่างประเทศ ได้แก่ ปลากัด ปลาทอง ปลาหางนกยูง ปลาฉลามหางใหม่ โดยมีมูลค่าการส่งออกดังนี้ 83.14 , 64.13, 62.31 และ 45.83 ล้านบาท ตามลำดับ (ตารางที่ 4.5) การส่งออกปลาสวยงามในตลาดโลกมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น โดยประเทศไทยส่งออกปลาสวยงามไปยัง 85 ประเทศทั่วโลก มีผู้ส่งออกปลาน้ำจืดทั้งสิ้น 93 ราย และผู้ส่งออกปลาทะเลจำนวนทั้งสิ้น 9 ราย (โดยข้อมูลจากด่านตรวจสัตว์น้ำสุวรรณภูมิ ในปี 2552) ประเทศผู้นำเข้าปลา

สวยงามจากประเทศไทยมากที่สุด 10 อันดับแรก ในปี 2554 (ตารางที่ 4.6) โดยในสิบอันดับแรกของประเทศผู้นำเข้าปลาสวยงามมากที่สุดของประเทศไทยนั้น ขณะนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าส่วนใหญ่เป็นประเทศในกลุ่มเอเชีย ซึ่งก่อนหน้านั้น กลุ่มประเทศผู้นำเข้าปลาสวยงามของไทยมากที่สุดอยู่ในยุโรปและอเมริกา ล่าสุดเมื่อปี 2554 ประเทศมาเลเซียนำเข้าปลาจากประเทศไทยมากที่สุด (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.4 มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2546 - 2554

ปี	ปริมาณการส่งออก(กิโลกรัม)	มูลค่าการส่งออก(บาท)
2546	5,934,777	764,017,411
2547	5,884,200	838,824,039
2548	4,842,211	841,720,678
2549	3,670,020	767,996,300
2550	4,831,094	885,550,065
2551	5,670,937	893,307,162
2552	6,337,117	945,531,663
2553	10,548,079	988,420,389
2554	8,053,368	992,217,310

ที่มา: สถิติการเกษตร (2554)

ตารางที่ 4.5 มูลค่าการส่งออกปลาสวยงามของประเทศไทย (20 อันดับแรก) ปี พ.ศ. 2554

ลำดับ	รายชื่อปลาส่งออก(อังกฤษ)	ชื่อไทย	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ
1	<i>Betta splendens</i>	ปลากัด	83,146,577.12	25,183,560
2	<i>Carassius auratus</i>	ปลาทอง	64,133,708.63	7,622,264
3	<i>Poecilia reticulata</i>	ปลาหางนกยูง	62,311,799.00	18,872,283
4	<i>Balantiocheilos melanopterus</i>	ปลาฉลามหางไหม้	45,826,015.60	7,339,020
5	<i>Symphysodon aequifasciata</i>	ปลาปอมปาดัวร์	30,506,162.15	463,578
6	<i>Hypostomus plecostomus</i>	ปลาซัคเกอร์	25,476,513.46	6,857,972
7	<i>Aulonocara spp.</i>	ปลาหมอสี	24,744,148.98	9,382,981
8	<i>Poecilia latipinna</i>	ปลาเซลฟินมอลลี	21,704,042.61	2,631,412
9	<i>Labeo bicolor</i>	ปลาทรงเครื่อง	19,453,657.49	995,492
10	<i>Cyprinus carpio</i>	ปลาคาร์พ	19,282,355.41	1,555,169

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ลำดับ	รายชื่อปลาส่งออก(อังกฤษ)	ชื่อไทย	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ
11	<i>Astronotus ocellatus</i>	ปลาออสกา	19,071,336.84	2,773,676
12	<i>Kryptopterus bicirrhis</i>	ปลาก้างพระร่วง	18,803,254.25	1,736,712
13	<i>Gyrinocheilus aymonieri</i>	ปลาน้ำคิ่ง	18,381,145.25	4,677,194
14	<i>Apteronotus albifrons</i>	ปลาแบล็คโก้ส	16,383,790.80	71,345
15	<i>Pangasius hypophthalmus</i>	ปลาสวาย	14,715,190.86	9,306,916
16	<i>Cichlasoma sp.</i>	ปลาหมอนกแก้ว	12,006,649.72	300,418
17	<i>Xiphophorus maculatus</i>	ปลาสด	10,986,668.63	2,626,138
18	<i>Pangasius sutchi</i>	ปลาสวาย	8,497,705.93	3,303,752
19	<i>Symphysodon discus</i>	ปลาปอมปาดัวร์	7,603,251.77	209,198
20	<i>Xiphophorus helleri</i>	ปลาสดหางดาบ	7,554,054.67	1,157,802

ที่มา: สถาบันวิจัยสุขภาพสัตว์น้ำจืด, กรมประมง (2554)

ตารางที่ 4.6 มูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามจากประเทศไทย (10 อันดับแรก) ปี พ.ศ. 2554

ลำดับ	ประเทศที่ส่งออก	มูลค่า (บาท)	ปริมาณ
1	Malaysia	305,272,505.25	68,139,435
2	Russia	79,426,980.74	845,804
3	Singapore	42,309,038.18	9,251,599
4	Korea	34,946,790.91	15,350,293
5	Turkey	18,530,662.09	4,548,568
6	China	16,005,583.17	16,831,831
7	Philippines	15,640,249.57	2,253,360
8	Germany	15,637,102.87	2,682,953
9	France	13,768,053.23	2,931,082
10	United Arab Emirates	12,762,462.89	1,264,450

ที่มา: สถาบันวิจัยสุขภาพสัตว์น้ำจืด, กรมประมง (2554)

หากเราพิจารณาในภาพรวมของตลาดปลาสวยงามทั่วโลกนั้น เราจะพบว่าปลาสวยงามส่วนใหญ่ที่ถูกจำหน่ายอยู่ในตลาดโลกนั้น ส่วนใหญ่ถูกผลิตขึ้นในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนับได้ว่ามีส่วนแบ่งทางการตลาดที่ใหญ่ที่สุดในโลก ผู้ที่ครองส่วนแบ่งการตลาดปลา

สวดยงามรายใหญ่ของโลกนั้นคือสิงคโปร์ (ตารางที่ 4.7) ในขณะที่ประเทศไทยก็เป็นประเทศผู้นำในการส่งออกปลาสวดยงามเช่นเดียวกัน ติดอันดับ หนึ่งในสิบของการส่งออกปลาสวดยงามของโลก แต่มูลค่าการส่งออกยังห่างจากประเทศสิงคโปร์เป็นจำนวนมาก และที่สำคัญสิงคโปร์เป็นลูกค้ารายใหญ่ในการนำเข้าปลาสวดยงามจากประเทศไทยเป็นอันดับสามในปี 2554 โดยสิงคโปร์นำเข้าปลาจากไทยเพื่อทำการส่งออกไปยังประเทศอื่นต่อ

ประเทศผู้นำเข้าปลาสวดยงามส่วนใหญ่อยู่ในเขตหนาว อันดับแรก คือ สหภาพยุโรป อันดับสองคือ สหรัฐอเมริกา ตามมาด้วย อังกฤษ เยอรมนีและฝรั่งเศสตามลำดับ (ตารางที่ 4.8) แต่กลุ่มประเทศที่นำเข้าปลาสวดยงามรายใหญ่ของโลก 20 อันดับนั้น มีผู้นำเข้าปลาจากประเทศไทยกลุ่มหลักเพียง สองประเทศเท่านั้น คือเยอรมนีและฝรั่งเศส แสดงว่าส่วนแบ่งทางการตลาดปลาสวดยงามในตลาดโลก ยังมีความเป็นไปได้ในการขยายตัวอนาคต

ตารางที่ 4.7 มูลค่าการส่งออกปลาสวดยงามของโลก (20 อันดับ) ปี พ.ศ. 2553

ลำดับที่	ประเทศ	น้ำหนัก (กิโลกรัม)	มูลค่า(เหรียญสหรัฐ)
1	Singapore	N/A	58,992,822
2	Spain	8,513,667	39,313,497
3	Japan	268,915	32,101,642
4	Malaysia	17,888,675	21,179,973
5	Indonesia	2,371,089	19,766,172
6	Thailand	5,074,024	18,722,991
7	Israel	N/A	15,223,000
8	Czech Rep.	266,334	15,113,430
9	Colombia	367,863	8,543,419
10	Sri Lanka	717,549	8,141,284
11	Brazil	86,407	6,792,332
12	Philippines	5,165,933	5,990,687
13	China	530,132	4,805,854
14	Peru	440,843	4,454,323
15	Sweden	43,068	3,156,025
16	Other Asia, nes	114,671	3,001,081

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ลำดับที่	ประเทศ	น้ำหนัก (กิโลกรัม)	มูลค่า(เหรียญสหรัฐ)
18	Uganda	19,969	1,034,415
19	India	N/A	980,719
20	Maldives	N/A	587,227

ที่มา : องค์การสหประชาชาติ (2555)

ตารางที่ 4.8 มูลค่าการนำเข้าปลาสดของโลก 20 อันดับ ปี พ.ศ. 2553

ลำดับที่	ประเทศ	น้ำหนัก (กิโลกรัม)	มูลค่า(เหรียญสหรัฐ)
1	EU-27	3,737,633	117,065,577
2	USA	N/A	53,703,014
3	United Kingdom	1,778,808	28,150,331
4	Germany	219,117	23,813,044
5	France	696,854	21,193,044
6	Netherlands	572,355	15,274,184
7	Belgium	2,548,786	15,134,465
8	Italy	338,059	13,910,734
9	China, Hong Kong SAR	N/A	13,177,114
10	Canada	N/A	8,473,203
11	Switzerland	71,647	4,727,739
12	Greece	305,775	4,707,738
13	Denmark	234,450	4,692,725
14	Rep. of Korea	81,169	4,445,991
15	Norway	101,954	4,395,134
16	Austria	23,852	4,012,584
17	Australia	N/A	3,764,828
18	Portugal	67,505	3,399,148
19	Poland	120,241	3,292,565
20	Ireland	345,790	2,729,783

ที่มา : องค์การสหประชาชาติ (2555)

ในอดีตประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นลูกค้าอันดับหนึ่งของประเทศไทยในการนำเข้าปลาสวยงาม ได้นำเข้าปลาสวยงามจากประเทศไทยเป็นอันดับสองรองจากสิงคโปร์ และเป็นประเทศที่มีความน่าสนใจในการทำธุรกิจปลาสวยงาม จากข้อมูลของสำนักงานการค้าในต่างประเทศนคร ลอสแอนเจลิส ที่ทำการเผยแพร่ข้อมูลใน <http://www.thaifancyfish.com> ได้กล่าวถึงผลการสำรวจของ American Pet Products Association (APPA) ในปี 2011 พบว่าปลาสวยงามได้รับความนิยมจากเจ้าของสัตว์เลี้ยงสูงถึงร้อยละ 40 และปลาสวยงามส่วนใหญ่ของตลาดปลาสวยงามเป็นปลา น้ำจืด โดยปลาที่ได้รับความนิยมในการเลี้ยงคือ นีออน (Neon Tetras), ปลาเทวดา (Angelfish), ปลากัด (Betta (Siamese Fighting Fish)), ปลากระดี่ (Kissing Gourami), ปลาหางนกยูง (Guppy (Fantail)), ปลาออสการ์ (Oscar), ปลามอลลี่ (Mollies), ปลาม้าลาย (Zebra Danios), ปลาแจ็กแดม เซย์ (Jack Dempsey), ปลาสอดหางดาบ (Swordtail Platy), ปลาหมอ (Cichlids), และปลาปอม ปาดัวร์ (Discus) แหล่งอุตสาหกรรมธุรกิจการค้าและการนำเข้าปลาเลี้ยงที่สำคัญของสหรัฐคือรัฐ แคลิฟอร์เนีย โดยครึ่งหนึ่งของอุปทานปลาสวยงามในตลาดสหรัฐมาจากแหล่งเลี้ยงในสหรัฐฯ และอีกครึ่งหนึ่งมาจากประเทศในเอเชีย ดังข้อมูลสถิติมูลค่าการนำเข้าปลาสวยงามจากต่างประเทศ ของสหรัฐอเมริกา ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 สถิตินำเข้าปลาสวยงามของสหรัฐอเมริกาเรียงตามลำดับแหล่งอุปทาน ในระหว่างปี 2009 – 2011

แหล่งอุปทาน	มูลค่านำเข้า(ล้านเหรียญฯ)			ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)			% เปลี่ยนแปลง
	มกราคม – ธันวาคม						
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	
ทั่วโลก	39.06	37.23	37.20	100.00	100.00	100.00	-0.06
1. สิงคโปร์	7.24	7.53	8.03	18.47	20.24	21.58	6.55
2. ไทย	6.63	6.57	7.23	16.97	17.66	19.44	10.05
3. อินโดนีเซีย	5.20	4.72	4.36	13.31	12.68	11.76	-7.30
4. ศรีลังกา	2.80	2.46	2.82	7.17	6.60	7.58	14.88
5. ฟิลิปปินส์	2.70	2.30	2.25	6.93	6.17	6.04	-2.19
6. ฮองกง	1.55	1.78	1.86	3.96	4.79	5.00	4.26
7. ญี่ปุ่น	1.87	2.00	1.76	4.78	5.37	4.72	-12.22
8. ไต้หวัน	1.07	1.11	1.37	2.75	2.98	3.69	23.62
9. มาเลเซีย	1.02	0.79	0.91	2.60	2.12	2.45	15.21
10. จีน	1.28	1.24	0.85	3.29	3.32	2.30	-30.82

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมการค้าต่างประเทศ นครลอสแอนเจลิส (2555)

ในบรรดาสัตว์เลี้ยงที่สหรัฐฯนำเข้า ปลาสวยงามเลี้ยงเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีการนำเข้าสหรัฐฯมากที่สุด และส่วนใหญ่ของปลาสวยงามนำเข้าจะเป็นปลาน้ำจืดนำเข้าจากแหล่งอุปทานในเอเชีย ในปี 2011 สหรัฐฯนำเข้าปลาสวยงามเป็นมูลค่า 37.2 ล้านดอลลาร์ฯ แบ่งเป็นมูลค่านำเข้าปลาทอง 3.5 ล้านดอลลาร์ฯ ลดลงร้อยละ 7.17 และมูลค่านำเข้าปลาคาร์พ (Koi) 2.65 ล้านดอลลาร์ฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.34 ที่เหลือเป็นการนำเข้าปลาสายพันธุ์อื่นๆที่ไม่มีการระบุแยกชนิดของปลา

จากข้อมูลขององค์การสหประชาชาติ ข้อมูลด้านการนำเข้าส่งออกปลาสวยงามในปี 2010 พบว่า มีประเทศที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจปลาสวยงามทั้งสิ้น 125 ประเทศ ประเทศผู้นำเข้าปลาสวยงามเพียงอย่างเดียว มี 88 ประเทศ ประเทศที่ทำการส่งออกเพียงอย่างเดียว มี 16 ประเทศ และมีเพียง 26 ประเทศเท่านั้น ที่มีทั้งการส่งออกและการนำเข้าปลาสวยงามด้วย โดยเฉพาะประเทศสิงคโปร์ที่ทำการนำเข้าเพื่อทำการส่งออกอีกต่อหนึ่งที่เรียกว่า Re-export และประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ทำกรส่งออกปลาสวยงามมากกว่าการนำเข้าปลาสวยงามจากต่างประเทศ ธุรกิจปลาสวยงามทำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งขณะนี้กรมประมงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา

ธุรกิจปลาสวยงาม (ข้อมูลจาก www.ThaiFancyFish.com) โดยท่านอธิบดีกรมประมง ดร.วิมล จันทโรทัย ได้ใช้ยุทธศาสตร์ปลาสวยงาม (พ.ศ.2556-2559) เป็นกรอบในการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ประกอบไปด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เป้าหมายในการเป็นศูนย์กลางการผลิตปลาสวยงามสู่ตลาดโลก โดยต้องการเพิ่มเป้าหมายการส่งออกในปี 2556 ขึ้นร้อยละ 10 หรือ 124 ล้านตัว เพิ่มจำนวนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนรายใหม่ 200 ราย รวมถึงเพิ่มจำนวนฟาร์มที่ได้รับมาตรฐานการผลิตและการส่งออก ขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการตลาดและโลจิสติกส์ จะทำการส่งเสริมให้มีการเพิ่มตลาดทั้งภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ โดยการคงตลาดเดิมและเพิ่มตลาดใหม่ เน้น การ พัฒ นา ระบบโลจิสติกส์ทั้งระบบเพื่อแก้ปัญหาการส่งออกให้มีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องได้รับส่งเสริมและการพัฒนาไปควบคู่กัน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ ให้ความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะในการพัฒนาธุรกิจปลาสวยงาม เพื่อแก้ปัญหาให้ตรงความต้องการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสร้างเครือข่ายธุรกิจไปทั่วโลก โดยในปี 2556 นี้จะมีการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนธุรกิจนี้ถึง 28 โครงการ โดยประกอบด้วยโครงการหลักคือ การวิจัยพันธุ์ปลาพื้นเมือง โครงการวิจัยผลิตและเพิ่มมูลค่าสัตว์น้ำทะเลสวยงาม โครงการส่งเสริมและฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านธุรกิจปลาสวยงาม โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเพื่อยกระดับการจัดการฟาร์มให้เข้าสู่มาตรฐานเพื่อการส่งออก

ด้วยศักยภาพของประเทศไทยในความได้เปรียบด้านทรัพยากร บุคลากร และธุรกิจปลาสวยงามที่ยังคงเติบโตในตลาดโลก ประเทศไทยยังมีโอกาสในการเติบโตในธุรกิจนี้ได้อีก โดยเฉพาะหากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะจากกรมประมงผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในธุรกิจนี้ โดยผู้ทำการศึกษาจะได้กล่าวถึงเนื้อหาการศึกษาที่ได้ไว้ในบทถัดไป